

kész volt. Inkább ne. A véres valóság ezáltal sem véresebb, sem valósabb nem lett.

Esetleg komikusabb.

Mint a színlap, amely bükkfanyelven próbálta belemagyarázni a nem létező összefüggéseket Deák Ferenc Nirvánájában.

GEROLD László

K É P Z Ő M Ū V É S Z E T

A FRANZER GALÉRIA KIÁLLÍTÁSAIROL

A szabadkai Dimitrije Tucović utcai képkeretező műhelyt 1980. november 20-ától nem hivatalosan „galériának” hívják, ugyanis Franzer István képkeretező ezen a napon rendezte meg Petar^o Mojak újvidéki festő tíz alkotásból álló kiállítását.

A keretezőmesternek ez a gesztusa egyszerű köznapi esemény maradt volna, ha a város nem rendelkezik élénk képzőművészeti élettel és többé-kevésbé jelentős művészeti hagyományokkal. Minden valószínűség szerint egy évszázaddal ezelőtt, 1881-ben rendezték meg Szabadkán az első képkiallítást. Mesterházi Kálmán (1857—1898) állította ki munkáit szülővárosában. Az idén ünnepli húszéves fennállását a jól ismert szövetségi jellegű intézmény, a Képzőművészeti Találkozó. A két világháború közötti időszakban Balázs G. Árpád és Hangya András tevékenységének köszönhetően bontakozott ki fejlett képzőművészeti élet. Cseh Károlynak a Szervezett Munkásban (1926-ban) megjelent képzőművészeti írásai és a *Híd* szervezésében 1938-ban megrendezett tárlat szerves része a vajdasági képzőművészet-történetnek.

A képzőművészeti élet eseményei közepette a keretezőmester kezdeményezése furcsának és meglepőnek tűnt. Felmerült a kérdés: — Vajon Szabadkán nincs elég képzőművészeti esemény és „hivatásos” galéria?!

Franzer Istvánnak azonban komolyabb indítékai voltak, nemcsak keretezőként áll már majd két évtizede kapcsolatban a képekkel, hanem műértőként is. Eleinte szerényen, majd később egyre fokozódó érdeklődéssel gyűjti a műalkotásokat, s miközben érdeklődése vidékünk, tartományunk alkotói felé fordul, érdeklődőből műértővé válik. „Rámázó műhelye” beszélgetések színhelyévé válik, ahova műalkotásokat hoznak olyan igényel, hogy a képnek megfelelő keretet készítsen.

Ilyen viszonylatban a műalkotással való ismerkedésben mesterünk kihívást sejtett meg, a mesteri hozzáértés és a műalkotás kisugárzásának kreatív párbeszédét. A vállalkozás kockázatos. A keret teljességében állíthatja a szemlélő elé a műalkotást, de egy túlfentül ambiciózus keretező

kihangsúlyozott munkája megsemmisítőleg is hathat a képre. A két érték milyen összehatására van szükség? A kép adott jelentése mellett hogyan válhat méltó partnerré a keretezői szándék?

Franzer 1980. október végén látott hozzá kísérletezéséhez Petar Mojak beleegyezésével. A módszer a következő: A keretező saját belátása szerint tíz képet választ ki egy-egy alkotótól (csak ennyit állíthat ki egyszerre), és minden hónap harmadik csütörtökén kiállítja az általa bekeretezett képeket. A megnyitó az alkalomnak megfelelő módon megy végbe, a látogatók alig férnek be műhelyébe, még az utcán is sorakoznak. A kiállítás három napig tart, a mester minden hónapban más-más művész képeit mutatja be.

A kiállításon szereplő képeket nem lehet megvásárolni. A keretezőmester ugyanis a bekeretezett képeket visszajuttatja alkotójukhoz. A kiállítás döntő eseményének számít az alkotó találkozása saját képeivel. A mester számára az alkotások szerzőjének az elismerése jelentheti a legtöbbet. Mindkét fél kockázatot vállal, mindenesetre a keretezőmester sokkal nagyobbát, mert egy esetleges sikertelenség sokkal súlyosabb következményekkel járhat számára. A festő legrosszabb esetben megszabadul a félresikerült kerettől, és igyekszik az egészről mielőbb megfeledezni. Franzernek eddig sikerült helytállnia a több mint egyéves kísérletezés során.

A második képbemutató (1980. december 18.) vendégkönyvében olvashatjuk: „... most látok először eredetiben Hangya-képet! Mások pedig örömeiket fejezik ki, hogy ismét szemben találhatják magukat a festő képeivel. Nyilvánvaló tehát, hogy a látogatók között olyanok is akadnak, akik nem járnak, jártak kiállításokra, képtárakba, mert akkor a Városi Múzeumban és a Képzőművészeti Találkozón már lett volna alkalmuk Hangya-képet is látni. Tény, hogy a Franzer Galéria nagyon sok olyan látogatót odavonzott, akik korábban nem jártak tárlatokra. Hogy hogyan és miként, azt most nem részletezzük.

1981. január 15-én Mića Mihajlović újvidéki festő, február 19-én pedig Szilágyi Gábor, a jól ismert szabadkai festő bekeretezett képeivel várta a közönséget. A vendégkönyvből ezúttal Peđa Milosavljevićnek, a kifinomult érzékű művésznek és jól ismert kritikusnak a szavait idézzük: „Gratulálok a mesteri munkához és a kis méretű képek kifejezőmódjának a felismeréséhez...”

Franzer a március 19-i ötödik kiállításra Maurits Ferenc meghatározatlan színvilágú és furiosus ritmusú képeit választotta, mégpedig eredményesen, mert maga az alkotó is elismerését fejezte ki.

Április 16-án Peđa Milosavljević alkotásai következtek. A festő a tökéletes mesterségbeli tudást hangsúlyozta. Peđa Milosavljević ezúttal állított ki először Szabadkán, pedig emlékek is fűzik a városhoz, ugyanis itt kezdte valamikor jogi tanulmányait.

A hetedik, május 14-én megnyílt kiállítás anyaga ismét egy szabadkai festő, Torok Sándor munkáiból állt össze.

A kiállítási időszak június 18-án zárult Aleksandar Luković belgrádi festő képeivel, akinek a motívumait a szabadkai közönség már jól ismeri. A nyári szünetet követően szeptember 17-én Milan Konjović nyitotta meg a képzőművészeti évadot. Kiállításához az újvidéki Baráth Ferenc grafikus tervezett plakátot.

Október 15-én Szajkó István fiatal szabadkai művész bekeretezett munkáival várta látogatóit.

A múlt év november 19-én megnyíló kiállításra Boško Petrović újvidéki festő képeit keretezte be. Maga a művész, betegsége miatt, nem jelenhetett meg, s így nem mondhatott véleményt Franzer mester munkájáról.

Tavaly decemberben és az idei év első hónapjában nem volt kiállítás. Az időközben beállt szünetben Franzer Nedeljko Gvozdenović alkotásait készítette elő, amelyeket Szabadka közönsége eddig még nem látott. A kiállítás február 18-án nyílt meg.

Időrendi felsorolásunkból kitűnik, hogy ez a spontánul létrejött galéria művészetünk tucatnyi kiváló alkotóját mutatta be, akik közül néhányan a jogszláv képzőművészet legkiemelkedőbb alakjai. Mindezek azonban jellemzőek más galériákra is. Ebben a vállalkozásban az az egyedülálló, hogy a művész és a mesterember összefogásának, kísérletezésének az eredménye. Az is figyelmet érdemel, hogy ezekre a tárlatokra nagy számban olyanok is ellátogatnak, akik egyébként a képzőművészeti kiállításokról távolmaradnak.

Ezt az utóbbi tényt szándékosan hangsúlyozom, ugyanis ez a kis galéria sajátosan közvetlen jellegével és programjával lehetővé teszi, hogy a látogató az események részesének érezhesse magát. Az ilyen kis galériák sohasem emlékeztetnek a nagybetűs kultúra fennkölt és intézményszerű formájára. Kiállításai nem „történelmi jelentőségűek”, és a kiállított alkotások sem az avantgarde törekvések hordozói. Egyszerűen szólva, a kis galériák rendkívül alkalmasak a művészetbarátok, az esetleges vásárlók és a műalkotások találkozására. Egy-egy ilyen galéria sajátos jellegét az határozza meg, hogy milyen munkatervet dolgoz ki, hogyan választja meg a kiállított anyagot és milyen törekvések és alkotói területek mellett foglal állást.

A Franzer Galéria jelenleg más célt szolgál, de elegendő ahhoz, hogy elgondolkoztasson bennünket a kis galériáknak a művészek és a művészetbarátok, a vásárlók közötti híd szerepéről, mert ezek képzőművészek, költők, munkások és a legkülönbözőbb szakmához tartozó mesterek szellemi összefogásának a színhelyévé válhatnak az alkotótevékenység megközelítésének és megismerésének útján.

Bela DURANCI

GARAI László fordítása